

Recenzja pracy doktorskiej w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacji dzieł sztuki autorstwa mgr Bartłomieja Schmidta zatytułowanej *Sztuka wobec problemów społecznych*.

OPIS DOROBKU DOKTORANTA

Pan mgr Bartłomiej Schmidt był uczestnikiem siedmiu plenerów oraz dziewięciu wystaw zbiorowych w tym dwóch wystaw zagranicznych:

- *XI Bałtyckie Triennale Medali*. 500 lat sztuki medalierskiej na Litwie i w Polsce, Nowy Arsenał, Litewskie Muzeum Narodowe, Wilno, 2021.
- *Transformation XIII International Medallion Project*
Chiba Prefectural Museum of Art
Muzeum Oyama Town, Japonia 2021.

Był dotychczas także autorem trzech wystaw indywidualnych:

- *Sztuka mimo pandemii*, Galeria Muz Toruń 2020.
- *MAŁA WYSTAWA*, Galeria ZPAP Toruń 2022.
- *Sztuka mimo pandemii*, Galeria Muz Toruń 2023.

Z przedstawionego opisu zawartego w dokumentacji doktorskiej wynika, że mgr Bartłomiej Schmidt od czasu dyplomu z rzeźby zrealizowanego w 2019 roku na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu konsekwentnie w swojej twórczości nawiązuje do inspiracji procesami społecznymi. Warto zaznaczyć, że dyplom magisterski Pana Bartłomieja pt. *Jeszcze Polska...* dostał wyróżnienie, a kapituła Nagrody im. Tymona Niesiołowskiego uznała go za najlepszy dyplom artystyczny w roku akademickim 2018/2019 i nagrodziła medalem im. Tymona Niesiołowskiego

Autor w treści pracy doktorskiej rozwija temat związany z procesami społecznymi uzasadniając, że mogą one mieć charakter „jawny” oraz „ukryty”, a zachodzące przemiany natury politycznej, religijnej czy socjologicznej są główną osią tematyczną Jego realizacji. Tytuł jednego z rozdziałów pracy pisemnej określa sztukę krytyczną jako „sumienie

współczesnego społeczeństwa”, w ten sposób autor podkreśla wagę zjawisk do których się odnosi. Zarówno w teoretycznej opisie pracy doktorskiej jak również w jej części artystycznej dokonuje indywidualnej analizy zagadnień związanych z tą problematyką i zwraca uwagę na działalność artystyczną inspirowaną tymi zjawiskami.

OCENA CZĘŚCI PISEMNEJ

Całość rozprawy doktorskiej zajmuje 61 stron, do których dodano spis ilustracji, została ona uzupełniona dokumentacją fotograficzną dotychczasowych prac autora, w tym pracy dyplomowej oraz realizacji składających się na część artystyczną pracy doktorskiej. W opisie fotografii zauważalny jest brak informacji o wymiarach, a także opisu użytych materiałów do realizacji prezentowanych prac. Na bibliografię składa się 10 pozycji, w tym 5 pozycji książkowych i 3 internetowe (warto przypomnieć, że Wikipedia nie jest źródłem naukowym). Całość uzupełniono dodatkową dokumentacją fotograficzną pracy doktorskiej w trakcie montażu, a także podczas wystawy upubliczniającej dzieło. Autor w treści pracy odnosi się do inspiracji nurtem sztuki zaangażowanej w problemy społeczne określanego ogólną nazwą jako sztuka krytyczna, pisze o ruchach społecznych w latach 60-tych w Stanach Zjednoczonych i Europie zachodniej ale najwięcej uwagi poświęca sytuacji na polskiej scenie sztuki zaangażowanej. Przytacza przykłady tego typu twórczości reprezentowanej w Polsce przez takich artystów jak Jerzy Bereś, Katarzyna Kozyra, Julita Wójcik, Natalia LL, Paweł Althamer. Pan Bartłomiej cytując słowa Anny Marii Potockiej *„Forma otwarta nie prowadzi do klasycznie rozumianego piękna. Sztuka, której dzieła powstają w formach otwartych, nie osiąga stanu popularnie poszukiwanego piękna...”* przyznaje, że Jego prace wpisują się w takie właśnie rozumienie dzieła sztuki jako formy otwartej. W pełni zgadzam się z autorem, Jego prace mają charakter otwarty na interpretacje i odbiegają od tradycyjnego rozumienia piękna. Należy dodać, że twórczość odnosząca się do „klasycznie rozumianego” piękna nie musi być jednak formą „zamkniętą”. Takie określenia jak „zamknięta” czy „otwarta” nie należy w kontekście sztuki uważać za określenia o charakterze wartościującym.

Nurt sztuki krytycznej czyli zaangażowanej w zjawiska społeczne jest popularny szczególnie w środowiskach związanych z uczelniami artystycznymi. Zauważalne w tym nurcie niestety jest zjawisko trzymania się tematu „na czasie” przy jednoczesnym zaniedbaniu rzetelnej analizy formy rzeźbiarskiej. Pozwolę sobie w tym miejscu przypomnieć, że podejście do sztuki uwolnione od pozornego balastu obciążeń estetycznych, próbujące wyrwać się

z kryteriów bazujących na podstawowych wartościach plastycznych, pomimo aktualności i powagi poruszanego tematu, nie jest jednak w stanie uciec od aspektów formalnych. Oparcie się na intelektualnym procesie skojarzeniowym i operowanie skodyfikowanymi kodami kulturowymi, symbolami czy znakami nie może jednak funkcjonować bez mniej lub bardziej nasyconego fizykalnie przekazu wizualnego. To właśnie bodźce wizualne (materialne) angażujące zmysły odbiorcy uruchamiają procesy skojarzeniowe i znaczeniowe, to właśnie one stanowią siłę oddziaływania dzieła, będącego nie tylko traktatem filozoficznym czy rebusem wizualnym ale przede wszystkim dziełem sztuki. Adekwatnie do włożonej pracy na etapie realizacyjnym kwestie związane z warsztatem i rzemiosłem rezonują w efekcie końcowym. Cieszy fakt, że przedstawione w ramach doktoratu prace Pana Bartłomieja zachowują jednak to nasycenie materii, które wskazuje na potrzebę poszukiwania sensu w rzeczywistości.

OCENA PRACY ARTYSTYCZNEJ

Charakterystyczna w technice realizacji odlewów forma negatywowa staje się w intencji autora formą docelową, która nie tyle jest matrycą do przenoszenia kształtu ile elementem głównego przekazu realizowanej pracy. Negatyw nabiera znaczenia formy pozytywowej. Odbicie i jego wartość ujemna stają się nośnikami treści. Ten zabieg zmyślnie uświadamia rolę dwuznaczności albo wieloznaczności istniejących w zastanych strukturach rzeczywistości, także rzeczywistości społecznej. To co pozornie tymczasowe i nietrwałe, mające charakter roboczy nabiera u Pana Bartłomieja cech niosących ciężar głównego przesłania stając się obiektem podstawowym. Zatrzymanie odbiorcy na tym etapie procesu technicznego związanego z odlewem negatywowym nabiera także znaczenia w odniesieniu do współczesnego postrzegania dzieła otwartego, gdzie akcentu często nie kładzie się wyłącznie na aspekcie końcowym ale zwraca uwagę na sam proces powstawania, czas przygotowania i swego rodzaju materialnego dojrzewania formy. Jest to decyzja autora wynikająca zapewne nie tyle z nieumiejętności kształtowania wizualnego efektu końcowego ile ze świadomości roli użytych sposobów kreacyjnych. Forma negatywowa sugeruje konieczność wykonania wzoru, jest swoistą pieczęcią, wstępem przed docelowym efektem końcowym i w tym znaczeniu określenie „forma otwarta” staje się uzasadnione.

W pracach Pana Bartłomieja warto zwrócić uwagę na silikon - materiał z jakiego one powstają. Dokonując odlewów silikonowych takich przedmiotów jak drzwi, sylwetka ludzka, godło czy krzyż, właśnie poprzez

specyfikę tego materiału, jego elastyczność, miękkość i charakterystyczny brak konstrukcyjnej stałości autor kieruje uwagę na interesujące Go zjawiska związane ze sferą duchową i społeczną. To co materialnie trwałe i użyteczne, zostaje świadomie tutaj tych cech pozbawione. Silikonowy odlew z ciała ludzkiego w pracy *Szafa* nawiązuje do beładnie wiszącego na wieszaku ubrania, a godło Polski, symbolizujące powagę i siłę państwa odlane w silikonie nadal jest godłem ale odwróconym w przeciwną stronę, miękkim i pozbawionym stabilnej trwałości. Używanie przez autora silikonu jako wiodącego materiału, eksplorowanie jego fizycznych możliwości i zwracanie uwagi na jego aspekty wizualne i wynikające z nich przestrzenie znaczeniowe nie jest zjawiskiem odosobnionym we współczesnej sztuce ale nabiera specyficznego smaku w dialogu z naszą polską współczesnością.

Warto także odnieść się do kwestii badanego przez autora tematu związanego zarówno z przemianami natury społecznej jak i zjawiskami nawiązującymi do przestrzeni życia duchowego. Jak sam pisze bierze na warsztat „*dwie części: duchową, odnoszącą się do wiary i roli kościoła, oraz społeczną, dotyczącą mediów społecznościowych i publicznego życia.*” Jedną z zaprezentowanych prac *Drzwi*, które jako przedmiot funkcjonalny mają się zamykać i otwierać, odlane z silikonu zatracają swą funkcję stając się gumowatą, przepuszczającą światło kotarą. W przypadku tej realizacji interesujące jest wykorzystanie oczywistego elementu codzienności i nadanie mu odmiennego, poetyckiego znaczenia. Intrygująca jest także realizacja zatytułowana *Krzyż*, odnosząca się do historycznego przedmiotu przeznaczonego do udźwignięcia ciała ludzkiego, a w przekazie ewangelicznym będącego narzędziem śmierci Jezusa Chrystusa. Poprzez uginający się i elastyczny odlew krucyfiksu autor nie zamierza deprecjonować znaczenia tego symbolu religijnego ale w charakterystyczny dla siebie sposób odnieść się do jego przesłania we współczesnym świecie.

PODSUMOWANIE

Pan mgr Bartłomiej Schmidt jest wrażliwym młodym twórcą, wnikliwie obserwującym świat i sytuację zanurzonego w nim współczesnego człowieka. Z przekorą zwraca uwagę odbiorcy na fizyczne aspekty swoich prac, które choć pozornie wydają się próbami materiałowymi i doświadczeniami formalnymi to stają się Jego autorskim komentarzem do współczesności. Uważam, że uwypuklenie roli silikonowego negatywu w odniesieniu do tematyki dotyczącej zmian cywilizacyjnych i społecznych jest interesującym zabiegiem plastycznym bo przecież historia odciska w każdym

z nas swój ślad. Muszę jednocześnie przyznać, że Intensywność formalna prac zrealizowanych przez Pana Bartłomieja w ramach doktoratu jest bardziej wyrazista i określona niż przekaz zawarty w pisemnej części pracy doktorskiej. Chodzi mi o zamknięte jedynie w pojedynczych zdaniach wyjaśnienia intencji powstania poszczególnych prac. Podczas czytania oczekiwałem nieco szerszej analizy wskazującej na określone stanowiska autora w odniesieniu do opisywanej przez Niego tematyki. W odbiorze całości dzieła doktorskiego te niedopowiedzenia na poziomie teoretycznym zostały jednak z powodzeniem uzupełnione w obiektach rzeźbiarskich. Pan mgr Bartłomiej Schmidt nie stawia gotowych diagnoz, nie przesądza ale sugestywnie naprowadza odbiorcę na drogę prowadzącą do możliwości indywidualnych przemyśleń.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym Pana mgr Bartłomieja Schmidta oraz pracą doktorską zatytułowaną *Sztuka wobec problemów społecznych* stwierdzam, że zarówno przedstawiona praca teoretyczna jak i twórcza spełniają warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i stanowią oryginalne dzieło artystyczne. W związku z tym wnioskuję o nadanie Panu mgr Bartłomiejowi Schmidtowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki.

dr hab. Grzegorz Niemyjski

